

## جایگاه تفکر سالم در تولید علم / تفکر در تمام شئون موجب توسعه و پیشرفت است

انسان مسلمان که خود را پیرو قرآن و رهنمودهای ارزشمند ائمه می داند فکر و تدبیر را آینه پاکی می داند که حقیقت را به انسان نشان می دهد.



خبرگزاری مهر- انسان مسلمان که خود را پیرو قرآن و رهنمودهای ارزشمند ائمه می داند فکر و تدبیر را آینه پاکی می داند که حقیقت را به انسان نشان می دهد.

چه معیاری برای ادب و تربیت و پیشرفت جامعه بهتر از روشن شدن حقیقت مستند به علم است. جایگاه تجربه در تولید علم

ارتقاء سطح دانش و جایگاه یک کشور در جهان زمانی مشخص می شود که علوم مختلف در چالشی منطقی و بر اساس تجربه دانشمندان به بحث گذارده شوند و در این بحث، آزاد اندیشیدن موجب ارتقاء است و برای کسب توان علمی توجه به تجارب دیگران آتقدیر ارزشمند است که حضرت علی(ع) می فرمایند: «تجارب آدم پایان ندارد و معلومات انسان عاقل به وسیله تجربه همواره در افزایش است و کسی که تجربه بسیار دارد کمتر دچار غفلت می شود و ارزش هر انسانی وابسته به مقدار تجاربی است که در خزانه فکر خود اندوخته است»؛ ناگفته نماند که مردم آرموده و کاردان از جهت اطلاعات و معلومات تجربی با هم یکسان نیستند به همین جهت مراتب درک و تشخیص آنان نیز متفاوت است. در مسیر کسب علوم و افزایش تحقیقات توجه به تجربه سایر کشورها می تواند باعث تسریع در راه و کاهش اشتباهات گردد.

تجربه کشورهای جنوب شرق آسیا از جمله ژاپن، چین . کره نشان می دهد که توجه به نیروها و فرهنگ بومی و ارتقاء سطح دانش در جامعه می تواند علاوه بر ارتقاء جایگاه علمی موجب تقویت تولید ملی گردد. حضرت(ع) در زمینه اهمیت تجربه در تحصیل علم می فرمایند: «تجربیات به مردم دانش تازه می آموزد»؛ و امام صادق(ع) نیز اشاره می فرمایند که انسان عاقل همواره تجربیات را در نظر می گیرد و عملاً به کار می بندد و وصیت حضرت علی(ع) به امام حسن(ع) این است که: «نماد عقل حفظ تجربیات است»؛

### جایگاه تفکر سالم در تولید علم

فکر و اندیشه آنچنان والا است که خداوند متعال می فرمایند: «حقاً در آفرینش حکیمانه آسمان ها و زمین و در رفت و آمد حساب شده روز و شب، آیات و دلایلی برای صاحبان عقل است»؛ (سوره آل عمران آیه 191) این آیه می آموزد که با تفکر و تعقل می توان به قوانین حاکم بر جهان و تدبیر آفرینش و علت هر معلولی پی برد و این هدفی است که در تمام دانشمندان از ابتدا تا کنون و تا همیشه و به دنبال آن هستند و اسلام این عمل را عبادت می داند تا آنجا که امام حسن عسکری(ع) در این باره می فرمایند: «معیار بندگی زیادی نماز و روزه مستحب نیست بلکه عبادت زیادی تفکر در آفریده خداوند تعقل در آیات حکیمانه جهان است»؛ همچنین حضرت علی(ع) به فرزندشان امام حسن مجتبی(ع) می فرمایند: «هیچ عبادتی همانند تفکر و مطالعه در مصنوعات الهی نیست»؛

انسان مسلمان که خود را پیرو قرآن و رهنمودهای ارزشمند ائمه می داند فکر و تدبیر را آینه پاکی می داند که حقیقت را به انسان نشان می دهد. چه معیاری برای ادب و تربیت و پیشرفت جامعه بهتر از روشن شدن حقیقت مستند به علم است. تفکر در تمام شئون موجب توسعه و پیشرفت است. تفکر در علوم دینی و معرفتی روشن کننده مسیر کلی و ارائه دهنده ایده به جامعه است و ملت را از گمراهی و ضلالت ها باز می دارد. تفکر در علوم محض باعث باز شدن گنج های نهفته در خلقت جهان و در علوم کاربردی موجب توسعه که موجب کیفی فعالیت های توسعه ای می شود و چه سعادت و چه پیشرفتی از این والاتر که ملتی با تفکر به سعادت دنیوی و اخروی دست یابد و با الهام از اندیشه ناب رو به توسعه رود.

از طرف دیگر سلامت فکر لازمه سعادت است، یعنی فکر سالم دریچه های واقعیت را به روی فرد می گشاید و مایه تکامل است اما توجه و تفکر در امور باطل که نتیجه عدم باورهای عمیق دینی و معرفتی است یا به اصطلاح از بی تعهدی منشأ می گیرد باعث تیرگی فکر و ضلالت است. امام صادق(ع) از حضرت مسیح می فرمایند: «فکر باطل مانند آتشی است که عمارت زیبایی را روشن می کند و دودهای تیره آتش زیبایی های عمارت را خراب می کند اگر چه عمارت آتش نمی گیرد»؛ یعنی فکر باطل خواه ناخواه در قلب تیرگی ایجاد می کند پس تفکر مبتنی بر تعهد است که دل را روشن کرده و توسعه و پیشرفت معنوی و مادی را به همراه دارد. بنابراین توجه به جهت دهی کلی تفکر به سمت تعالی سعادت و در جهت تأمین منافع مشروع مردم است که ارزش تفکر را مشخص می سازد. و در غیر اینصورت فکر باطل نتیجه ای جز ضلالت ندارد و این شاید وجه تمایز بسیار مهم بین تفکر متعهدانه و تفکر باطل

باشد. حضرت علی(ع) در این زمینه می فرماید: «کسی که در اندیشه باطل باشد و پیرامون آن بسیار فکر کند سرانجام همان فکر بد و اندیشه های پلید او را آلوده می سازد»؛ بنابراین این به نظر می رسد در مقطع کنونی لزوم توأم با تعهد و تأکید بر استدلال های منطقی می تواند زمینه رشد پایدار جامعه را فراهم سازد.

## ضرورت فهم مطالبات

نکته قابل توجه و مهم این است که فرهنگ درک و تعمق در مسایل می بایست جایگزین فرهنگ بیان بدوی تفکر و پذیرش عمیق گردد یعنی آنچه را که افراد به عنوان سخن می گویند ابتدا با تفکر و اندیشه و کاوش بفهمند و به یقین برسند سپس آن را برای دیگران بازگو کنند در این صورت است که افراد با اطمینان سخن گفته و می توانند بر دیگران تأثیرگذار باشند و به ثبات رأی برسند زیرا آراء ثابت و قابل دفاع آرایبی هستند که در چالش منطقی قابلیت اثبات علمی داشته باشند و نتیجه مهم این فرایند جلوگیری از تشدد آراء و اقتدار علمی است امام صادق(ع) در این زمینه می فرماید: «اگر کسی یک حدیث از معارف اسلامی را به خوبی بفهمد و عمق علمی آن را به درستی درک کند بهتر از آن است که هزار حدیث را در حافظه خود بسپارد و آنها را نقل کند» پیروان مکتب اهل بیت به مقام فقاقت نائل نمی شوند مگر آنکه نظرات ائمه را درک کنند. نمونه بارز نقش قدرت تعقل و تفکر در برتری افراد در مسائل خاندان گرامی پیامبر اسلام(ص) است که شاگردان واقعی مکتب اسلام بودند و حضرت علی(ع) در این باره می فرماید: «اینان حقایق علمی اسلام را با نیروی فکر و تدبیر فهمیدند و برای عمل کردن و بکار بستن قرار گرفتند نه آنکه فقط به شنیدن علوم اسلامی قناعت کنند و سپس شنیده ها و محفوظات خویش را برای دیگران نقل کرده باشند و عملاً بکار بندد معدودند».

بنابراین در جامعه اسلامی ما که به دنبال ورود به مسابقه علمی جهان است لازم است درک و فهم مطالب علمی جای خود را به حفظ و تکرار مطالب بدهد و این مسئله با تحقیق تجربه و آزمایش تکیه بر نیروی تفکر و استعداد های اصیل و قدرتمند جوانان و دانش پژوهان میسر خواهد شد در این زمینه حضرت علی(ع) می فرماید: «فضیلت درک و فهم مطالب علمی به مراتب نافع تر از فضیلت تکرار و خواندن و فراگرفتن آن است و کسی که در آموخته های خود بسیار بیندیشید دانش خود را استوار ساخته و به فهم مطالبی که نمی فهمد نائل گردد».

در جوامعی که بر مبانی عقلی و درک واقعیت ها استوار شده باشد دستیابی به پیشرفت و توسعه و سعادت مردم نتیجه این فرایند است و سرکوب تفکر آزاد و قناعت بر یافته های دیگران و انجام چشم بسته آنچه که دیگران می گویند نتیجه ای جز وابستگی همیشگی فکری و مصرف کنندگی علم ندارد و هیچ کس نیز حتی ارائه کنندگان نظرات نیز پذیرای مسئولیت عقب افتادگی ها نیستند. برای رسیدن به سعادت راهی مطمئن تر از تفکر و اندیشه نیست حضرت علی(ع) در این زمینه می فرماید: «بکار بستن عقل، مایه هدایت و نجات انسان ها و سرکوب کردن عقل باعث گمراهی و سقوط آدمیان است»؛ پس ما که به عنوان مسلمان و نیز مسلمانانی که گمشده خود را عدالت و حق می دانیم و برای رسیدن به این اهداف والا مجاهدت نموده و جوانان عزیزی را اهدا نمودیم برای رسیدن به آرزوهایمان که همانا استقلال همه جانبه و رهایی از وابستگی ها به ویژه وابستگی فکری علمی است تا اینکه توان خود را در تمام ابعاد افزایش دهیم می بایست به فرموده حضرت علی(ع) به جای اتکا به آمال و آرزوهایمان به سعی و کوشش خود تکیه کنیم که این اتکا به خود نشانه افراد عاقل است و در جهان کنونی که هوای نفس، تکبر و خود پرستی عالمان را نیز به بی راهه کشانده لازم است با کوشش و سعی و تکیه بر مفاهیم عمیق دینی و تفکر در آنها و تعقل در تمام امور و توجه به آزاد اندیشی در علوم حق و فضیلت کسب علم را در پرتو کوشش به عزت رسانیم تا ایمان واقعی متجلی شود و نتیجه این امر همانا سعادت دو جهان و منهی خلقت است و رسول اکرم(ص) می فرماید: «اطاعت از فرمان الهی و پرستش ذات اقدس او بر اثر علم است، خیر دنیا و آخرت در پرتو علم بدست می آید و شر دنیا و آخرت از جهل و نادانی دامن گیر انسان می شود».

وظیفه اصلی این تعالی به فرموده حضرت علی(ع) بر عهده دو گروه است: گروه اول، کسانی هستند که در تحصیل دانش مدارجی را پیموده اند و عالمانند که در جامعه ما اساتید محترم حوزه و دانشگاه هستند و گروه دوم آنانند که به تحصیل علم اشتغال دارند که همانا طلاب علوم دینی و دانشجویان و دانش آموزان هستند.

برای این اساس اساتید لازم است با موشکافی و تدبر در آنچه آموخته اند سعی کنند به درک واقعی در علوم رسیده و با دلسوزی همت نمایند آنچه را آموخته اند به بهترین شکل آموزش دهند و دانشجویان و طلاب خود را قانع به آنچه دارند نکنند و در عمق بخشی به آموزش به تفکر و تعقل ارزشمند مباحثه در کلاس ها و پژوهش علمی در اثبات علوم بپردازند تا با کشف روابط علت و معلول در پدیده های جهان هستی توانایی همه جانبه در کاربرد دانسته ها در راه پیشرفته و توسعه و اعتلای علوم صنایع، کشاورزی و فناوری باشند.